

Informasjonsskriv nr.1

HVA KJENNETEGNER EN GOD RAPPORT?

(14.2.2015, revidert 1.9.2017)

I dette informasjonsskrivet oppsummerer kommisjonens erfaringer etter gjennomgangen av et stort antall sakkyndige rapporter i barnevernsaker. Hovedvekten er lagt på det som synes å kjennetegne rapporter som vurderes som gode faglige bidrag til å opplyse saken.

Bakgrunn og erfaringer

*De sakkyndige skal gi oppdragsgiver og parter et faglig perspektiv og dermed **bidra** til at saken blir tilstrekkelig opplyst i forbindelse med de vurderinger og beslutninger som skal fattes vedrørende barnet. Barnesakkyndig kommisjon skal **vurdere** rapporter fra sakkyndige i barnevernsaker før de legges til grunn for vedtak om tiltak etter barnevernlovens kapittel 4.*

Den sakkyndiges arbeid forventes utført i samsvar med de faglige og etiske standarder som er formulert i 'Veiledende retningslinjer for sakkyndig arbeid i barnevernsaker for barneverntjenesten, fylkesnemnda og domstolen' (BLD, 2009 – Q-1158B). Det innebærer bl.a. en vurdering av om datagrunnlaget ser ut til å være godt nok dokumentert, hvorvidt datagrunnlaget som er presentert i rapporten samsvarer med den sakkyndiges vurderinger og konklusjoner, og om arbeidet metodisk, faglig og fagetisk framstår som forsvarlig.

Kort oppsummert skal den sakkyndige først og fremst gjøre selvstendige vurderinger basert på det hun/han selv observerer og innhenter av informasjon. En sakkyndig rapport skal så langt som mulig være et selvstendig dokument som også skal kunne leses og forstås av personer som ikke kjenner saken på annen måte enn gjennom rapporten (jf.informasjonsskriv nr.2).

Grunnlaget for den sakkyndiges vurderinger skal være en uavhengig og objektiv utredning der den sakkyndige også er oppmerksom på egne normer og holdninger. Den sakkyndige bør spesielt være seg bevisst på eventuelle kulturelle forskjeller ved å vise en kultursensitiv holdning under arbeidet, og ha en åpen og undersøkende holdning til både valg av fremgangsmåte, metode og innhentet informasjon. Denne holdningen må samtidig ikke komme i veien for det som er hensikten med utredningen: **å gi en faglig basert analyse og anbefaling knyttet opp mot de spørsmål som mandatet reiser.**

Den sakkyndige skal – så langt det er mulig - utrede aktuelle parter og barna personlig og innhente supplerende opplysninger fra relevante informanter og dokumentene i saken. Dersom partene ikke samtykker til innhenting av relevante taushetsbelagte opplysninger, skal dette opplyses om i rapporten. Det må også komme tydelig fram hvordan den sakkyndige har arbeidet.

Det er stor variasjon blant de sakkyndige rapportene hvorvidt de skrives på anbefalt måte, samt deres lengde og utforming. Denne variasjonen kan være hensiktsmessig ut fra sakens tematikk. Den kan imidlertid også føre til så store forskjeller i utforming og detaljert gjengivelse av opplysninger, at innholdet er vanskelig å forstå både for privat part, oppdragsgiver, beslutningstager og Barnesakkyndig kommisjon.

Det er også stor variasjon blant de sakkyndige rapportene hvorvidt alternative hypoteser er diskutert jf Veiledende retningslinjer s.43. Ofte er alternative måter å forstå et fenomen på lite problematisert og drøftet. BSK ønsker å påpeke viktigheten av å vurdere/drøfte alternative hypoteser, eller ulike måter å forstå utviklingen i en barnevernsak på. Det samme gjelder foreldres og barns atferd og reaksjoner. Det kan også være grunn til å drøfte alternative forklaringer på hvorfor komparenter eventuelt kan ha forskjellige syn i en sak. Det øker fagligheten, troverdigheten og rettsikkerheten i det sakkyndige arbeidet.

I noen rapporter nevnes forskjellige typer risikofaktorer uten at den sakkyndige kommer tilbake til dette i sin vurdering. Når alvorlige forhold som for eksempel rus, vold, overgrep, alvorlig sykdom eller lignende presenteres i rapportens faktadel, skal dette følges opp i vurderingskapitlet gjennom en drøfting av hvilke konsekvenser dette eventuelt må antas å ha/kunne få.

Spesielt om mandatet:

Enhver sakkyndig utredning tar utgangspunkt i et konkret mandat fra oppdragsgiver. Hvordan mandatet formuleres har direkte konsekvenser for hvilke spørsmål den sakkyndige besvarer, og hvordan utredningen gjennomføres. Det er derfor viktig at mandatet er gjennomtenkt og presist, og at det er tilpasset den aktuelle saken. Det er oppdragsgiver som har ansvar for å utforme mandatet, men den sakkyndige må på selvstendig grunnlag vurdere sin egen kompetanse, om mandatet kan besvares, og om det er relevant og dekkende for oppdraget slik det framstilles av oppdragsgiver. Som sakkyndig bør man diskutere utformingen av mandatet med oppdragsgiver og bidra til at det ikke er uklart.

I saker der den sakkyndige får et begrenset mandat, for eksempel vurdering av mors/fars psykiske helse og dens konsekvenser for omsorgen, bør arbeidet begrenses til dette spørsmålet og eventuelle begrensninger for konklusjonen påpekes.

Mandatet har noen ganger en ordlyd som forutsetter at den sakkyndige tar stilling til det som er beslutningstema i saken. Det er uheldig, da den sakkyndige ikke har kompetanse til å vurdere hvorvidt barnevernlovens vilkår er oppfylt. Det er opp til oppdragsgiver/ beslutningstager å avgjøre dette etter en samlet vurdering. Dette bør i så fall drøftes med oppdragsgiver før arbeidet påbegynnes.

Dersom den sakkyndige godtar et mandat, men av ulike årsaker likevel ikke besvarer alle mandatpunktene, har den sakkyndige et selvstendig ansvar for eksplisitt å begrunne dette i rapporten.

Kjennetegn ved gode rapporter – Psykologfaglig, Pedagogisk og Transparent (PPT)

PSYKOLOGFAGLIG

1. Mandatet er gjengitt, tolket og besvart, gjerne punktvis og med referanse til mandatets formulering. Eventuelle begrensninger og/eller tvil knyttet til vurderingene er tydeliggjort og begrunnet.
2. Den sakkyndige har gjort en egen utredning og ikke i for stor grad basert seg på andres utredninger, vurderinger og dokumenter, men beskrevet og drøftet disse opp mot eget arbeid. Det gjelder også opplysninger fra informanter i saken.

3. Den sakkyndige uttaler seg så langt som mulig ikke om enkeltpersoner uten selv å ha møtt, vurdert og informert den aktuelle personen om undersøkelsen. Det gjelder også søsken til barn som utredes og som ikke selv omfattes av utredningen. Av og til velger den sakkyndige likevel å gjøre dette. I så fall bør det begrunnes, og den delen av vurderingen gjøres så lite omfattende som mulig uten at det går utover helheten i den faglige vurderingen.

4. Ulike hypoteser/tolkningsmuligheter er drøftet før det konkluderes.

5. Psykologisk kunnskap er tydeliggjort gjennom definisjon av begreper og korte redegjørelser som er i samsvar med allment akseptert teori og empiri. Henvisninger til faglitteratur gjøres fortrinnsvis til oppsummerende litteratur og ikke til enkelte undersøkelser.

Metodebruk

Den sakkyndige har relevant kompetanse for å besvare mandatet og å bruke og begrunne de metodene som er best egnet til å belyse problemstillingene i mandatet. Med fokus på å undersøke forhold i barnets totale omsorgssituasjon, gjøres en kildekritisk innhenting og tolkning av informasjon fra ulike opplyste kilder.

Samtaler

1. Samtalen er hovedmetoden til den sakkyndige. Den sakkyndige har hatt kontakt og samtaler med begge foreldrene og med barnet så langt det er mulig.
2. Barn og voksne har fått informasjon om formålet med samtaler. Samtaler med barn er gjennomført på en måte som ikke tillegger barnet ansvar for utfallet av saken.
3. Antall samtaler og tidsbruk er opplyst i rapporten, og er viktig informasjon til oppdragsgiver og til Barnesakkyndig kommisjon.
4. De viktigste samtaletemaene, spørsmål og svar er gjengitt i **sammenfattet** form i rapporten. Det som er gjengitt fra samtaler er sentral informasjon som belyser en gitt problemstilling, men det er unødvendig å referere alt som blir sagt.
5. Det er opplyst om eventuelle vansker eller spesielle hensyn som det er tatt i samtaler, men også om eventuell egen påvirkning av samtaleforløpet.

Observasjoner

1. Rammebetingelser og kontekst for observasjonene, samt antall observasjoner er tydeliggjort og begrunnet. Det gjelder hvem som er observert, i hvilken situasjon og hvorfor.
2. Det er opplyst om hva slags informasjon om hensikten med observasjonen som de involverte parter har fått på forhånd.
3. Observasjon av typisk kritiske situasjoner/overgangssituasjoner gir ofte et godt bilde av relasjon og fungering, likeledes flere observasjoner i ulik kontekst.
4. Det er opplyst om hvor lenge observasjonene har vart, og hvor mange observasjoner som det er foretatt.
5. Det er også opplyst om grad av den sakkyndiges egen medvirkning i situasjonen som er observert, og om den sakkyndige vurderer å ha påvirket observasjonen på noen måte.
6. Det er viktig å skille mellom generelle observasjoner og samspillsobservasjoner (jf. informasjonsskriv nr. 6).

Bruk av utredningsverktøy

1. Valg av metode og eventuelle verktøy skal begrunnes og redegjøres for.
2. Den sakkyndige opplyser om eventuell sertifisering og kompetanse i bruk av de metoder og verktøy som brukes. Det er forklart **kort** hva verktøyet er utviklet til, hvorfor det brukes og eventuelle begrensninger. Validitet/reliabilitet er omtalt **kort**.
3. Resultatene er drøftet opp mot annen informasjon i saken. Det er også redegjort for i hvilken grad det kan antas at det foreligger forhold som kan tenkes å ha påvirket resultatets validitet (jf informasjonsskriv nr. 5).
4. Etske betraktninger ved bruk av utredningsverktøyet er tydeliggjort.
5. Noen ganger har den sakkyndige valgt å sette bort deloppdrag som innebærer testing. Grunnen til det er forklart og klarert med oppdragsgiver på forhånd.

PEDAGOGISK

1. Rapporten er leservennlig i betydning: logisk oppbygget og med godt språk, med overskrifter og avsnitt, med vanlige marger, skriftstørrelse og linjeavstand.
2. Rapporten bærer preg av at det er lest korrektur, slik at skrivefeil, uavsluttede setninger og sammenblanding av datoer, navn på personer etc. er rettet opp.
3. Rapporten er ikke lenger enn nødvendig, det vil si ca. 20-30 sider. Det er gitt en begrunnelse når rapporter er svært lange eller korte, og det er tydeliggjort at utredningen ikke er gjort mer omfattende enn oppdragets formål tilsier, jf. Barnevernlovens § 4-3, annet ledd.
4. Innhentet informasjon er tydelig skilt fra vurderinger, og vurderingene er knyttet til de ulike mandatpunktene. Leservennligheten øker når innhentet informasjon knyttet til en person er samlet et sted i rapporten.
5. Gjentakelser forekommer i begrenset grad og opplysninger har en oppsummert form fram for lange og detaljerte referater. Det samme gjelder referater fra dokumenter i saken.

Transparent

1. Leseren skal kunne forstå hvordan den sakkyndige har kommet fram til sine vurderinger/konklusjoner. Hvis den sakkyndige for eksempel har ment at det er gode grunner til å foreta en evnevurdering, skal det begrunnes. Og omvendt, om mandatet etterspør evnevurdering og det ikke er gjort, skal det redegjøres for hva som ligger til grunn for dette valget.
2. Leseren får innsyn i hva som er gjort – hvordan den sakkyndige har kommet frem til det datamaterialet som er presentert, og som ligger til grunn for vurdering og konklusjon. Det er tydelig hva som er informasjon hentet fra eget arbeid, og hva som er hentet fra dokumentene i saken. Det er også tydelig hvilke kilder datagrunnlaget kommer fra, og det er skilt mellom førstehånds og annenhånds informasjon.

3. Det er gjort oppmerksom på – og drøftet – dersom det foreligger motstridende informasjon eller andre vurderinger enn den sakkyndiges egen.
4. Fagbegreper, som f.eks.: omsorgskompetanse, samspillsobservasjon, tilknytning etc. er definert i samsvar med allment akseptert faglig forståelse, slik at leseren kan forstå hva som menes.

Oppsummeringsvis kjennetegnes gode rapporter av at det framkommer tydelig at den sakkyndige har forsikret seg om at foreldrene og barnet så langt som mulig er godt informert om den sakkyndiges rolle, om hensikten med utredningen, hvordan den sakkyndige arbeider og om eventuelle konsekvenser.

Utredningen er gjennomført med solide og forsvarlige faglige metoder og vurderinger, selv om foreldrene og/eller barnevernet eventuelt er uenige i vurderingene. Partenes sentrale synspunkter har kommet tydelig frem, og både risikomomenter og ressurser hos barn og foreldre, konsekvensene av ulike løsninger er drøftet opp mot hverandre. Er den sakkyndige i tvil om ulike forhold i utredningen eller i selve rapporten, er dette opplyst.